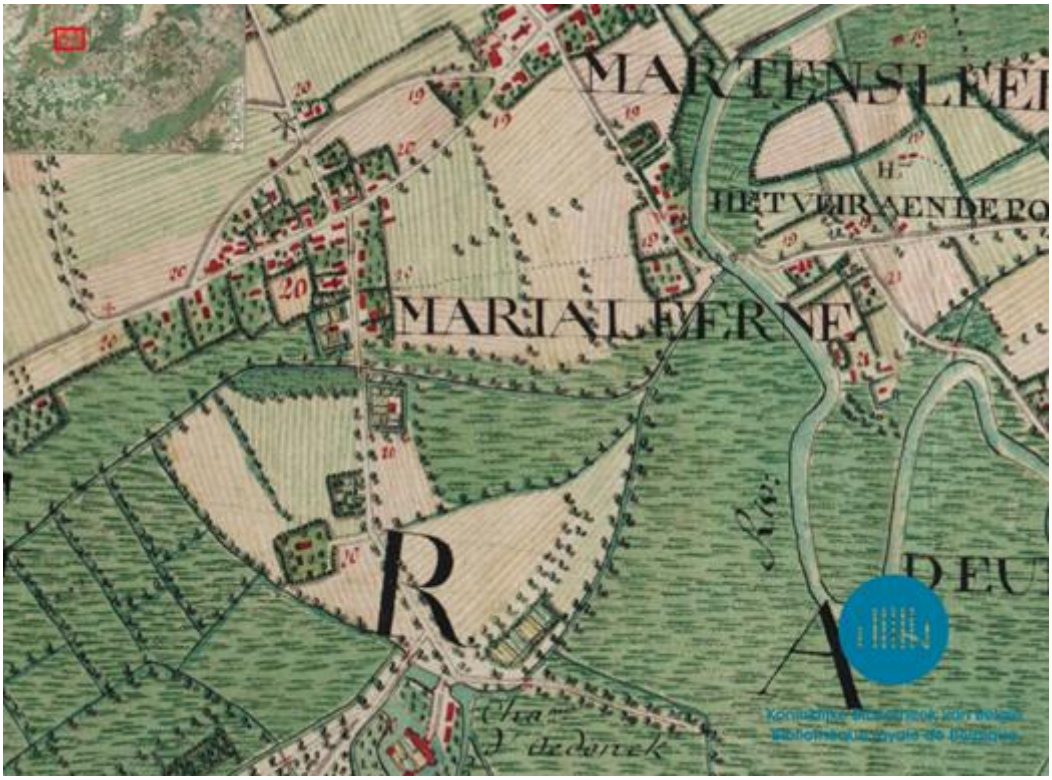
Dobbelaeres ten dienste van de heren van Nevele (Sint-Maria-Leerne)

Families Dobbelaere duiken overal in het Meetjesland en omgeving al vrij vroeg op. Soms gaat het om slechts enkele generaties die dan uitsterven, maar vaak gaat het ook om de vroegste voorouders van nog huidige nakomelingen. Uitgebreid onderzoek in de archieven van de Baronie Nevele werpen een nieuw licht op nog onbekende families die vaak ten dienste stonden van de heren van Nevele.

<u>Sint-Maria-Leerne en Sint-Martens-Leerne</u>

Detailbeeld van de Ferrariskaart met de dorpskernen van Sint-Martens-Leerne en Sint-Maria-Leerne en onderaan het kasteel van Ooidonk (http://belgica.kbr.be).

De dorpen Sint-Martens-Leerne en Sint-Maria-Leerne lagen in de buurt van het kasteel van Ooidonk[1] dat als residentie diende voor de heren van Nevele en via een dreef verbonden was met het

[1] **Kasteel Ooidonk.** De naam Ooidonk wijst op een droge, iets hoger gelegen, plek in een natte omgeving. Dat is nog duidelijk te zien als men van Leerne naar het kasteel rijdt. Het kasteel zelf is aan het uiteinde van de donk opgetrokken, net in de natte vallei. Dat was noodzakelijk om water in de grachten te krijgen. Het huidige kasteel heeft heel wat wijzigingen ondergaan, maar gaat nog terug op zijn oorspronkelijk grondplan: een vierhoek met op de hoeken ronde torens en centraal tussen twee halfronde torens de ingang met ophaalbrug. Wanneer Ooidonk is opgetrokken is niet duidelijk. In de beschrijving die Jan van Fosseux in 1387 van zijn eigendommen laat opmaken, is nog geen sprake van een kasteel, wel van gronden. Hij of zijn directe opvolger hebben waarschijnlijk de burcht opgericht naar de normen van de tijd. Meermaals is het slot (gedeeltelijk) verwoest en in zijn huidig voorkomen zien we een paleisachtig gebouw dat grotendeels teruggaat op de verbouwing van Maarten della Faille, die het opkocht in de naweeën van de onthoofding van Horn. De nadruk ligt op wooncomfort en schoonheid - een tendens die bij latere verbouwingen is voortgezet - en niet meer op militaire aspecten. Getuige hiervan de grote ramen en de relatief dunne muren. De schiet- en kanongaten zijn er nog louter voor de sier. (Luc Bauters in *Fietsen in het Land van Filips van Montmorency, de graaf van Horn*, Brochure gelijknamige fietstocht, 5 juni 2018) Na de dood van Jozef van Montmorency, de vader van Filips, in 1529 woonden de heren van Nevele gedurende bijna een eeuw niet meer op het kasteel van Ooidonk. Het domein werd in die periode meestal verpacht als het er al niet verwoest bij lag (informatie André Bollaert). In Het Land van Nevele, 2019, p. 105 is nog een kaart van 1793 van de Ooidonkdreef toegevoegd.

dorpscentrum van Sint-Maria-Leerne. Op de 18e eeuwse Ferrariskaart is duidelijk de ligging van beide dorpskernen te zien in de buurt van de *Lederne* kouter, het smalle driehoekige gebied bovenaan de kaart net onder de molen. De kerkjes van beide dorpen zijn eveneens aangeduid. Het ganse gebied is te lokaliseren aan de linkeroever van de Leie. De parochie Sint-Martens-Leerne strekte zich ook uit op de rechteroever van de Leie, er kon gebruik gemaakt worden van een veerdienst die beide Leie-oevers aandeed.[2]

In oudere archieven wordt vaak de benaming Sint-Jans-Leerne gebruikt voor Sint-Maria-Leerne. In 1823 ontstond door samenvoeging met het wat zuidelijker gelegen Bachte, de nieuwe gemeente Bachte-Maria-Leerne.

Beide dorpen maakten deel uit van Het Land van Nevele , dat tot aan de Franse revolutie een van de belangrijkste heerlijkheden was gelegen in de Oudburg van Gent. Er waren in het graafschap Vlaanderen tal van heerlijkheden maar de heren van Nevele genoten een aanzien en prestige dat slechts weinigen konden evenaren.[3] Om zijn gebied te besturen en er de rechtspraak uit te oefenen beschikte de heer over een baljuw en twee schepenbanken[4] en een leenhof. De baljuw was voorzitter van de schepenbanken en van het leenhof. De bevoegdheid van het leenhof ging verder dan louter leengebonden zaken, en omvatte ook de strafrechtspraak waarbij men vaak in conflict kwam met de schepenbanken.

Joannes Dobbelaere, zoon van Judocus

Deze persoon wordt vermeld in 1563 wanneer hij 200 roeden land krijgt van gravin Anna Van Egmont, op dat moment weduwe van de heer van Nevele. [5] Dit stuk land is cijnsgrond en er dienen hem jaarlijks heerlijke renten betaald te worden. Dit kan beschouwd worden als een soort belasting die Joannes Dobbelaere zijn leven lang diende te betalen. Na zijn dood betaalden zijn erfgenamen deze cijnsrente verder. Op het stuk land stond blijkbaar een hofstede, en in de overeenkomst stond verder dat dit huis er eeuwig diende te blijven staan en goed onderhouden diende te worden. Het moest ook zeker 6 ponden grooten waard zijn. In de oude archieven werd ook telkens in detail de ligging van het stuk land genoteerd [6]zodat we ongeveer kunnen te weten komen waar Joannes en zijn gezin woonde: iets ten noorden van de kerk van Sint-Jans-Leerne en in de buurt woonde zijn zoon die ook Joannes noemde. Dit stuk land maakte deel uit van een groter stuk van 900 roeden dat sinds 1552 door hem werd gepacht.[7]

---

[2] Op de Ferrariskaart is bovenaan rechts 'het veir aen de pont' aangeduid.

[3] Uit 'Het Land en de heren van Nevele in een notendop, J. Van Rompaey'. Volgende negen dorpen lagen volledig binnen het land van Nevele: Nevele zelf, Vosselare, Meigem, Vinkt, Sint-Martens-Leerne, Sint-Maria-Leerne, Lotenhulle, Zeveren en Poesele. Vier andere dorpen (Landegem, Drongen, Deurle en Sint-Martens-Latem) behoorden er deels toe. Bachte was een dorp dat enkel fiscaal tot het land van Nevele behoorde. De heer van Nevele verkreeg in de 18de eeuw de titel van baron.

[4] Er was een schepenbank voor 'Nevele binnen' (=de stad en vrijheid Nevele), en een schepenbank voor 'Nevele buiten' (=het omliggende platteland). De dorpen Poesele en Lotenhulle hadden hun eigen schepenbank.

[5] Archieven Baronie Nevele (ABN) Nr62, Ouden bouck Jhan Roosemont, f°297v, zie ook: Bollaert A., De heren en dames van Nevele in Het Land van Nevele, jg 2017, afl. 4 p. 112-116.

[6] Het stuk grond grenst nog in het zuidwesten aan de kerk van 'Sente Jans Lederne', in het noordoosten aan 'Jan De Dobbelare fs Jans met sijnder stede', in het zuidoosten aan de straat en in het noordwesten aan de 'wegh up de cautere'. In Nr 107, Renteboeken genaamd Maercgelden boucken, f°2v staat een meer precieze omschrijving met in het noordwesten de 'wech loopende van Leerne muelene naer Deinse' en in het zuidoosten de 'straete loopende van Ghendt naer Deinse'.

[7] ABN Nr 138, Rekeninghe ende bewijs van Hendrick De Hoves als *hoogbaillie* ende ontfanghere van de stede ende Lande van Nevele: Joannes Dobbelaere betaalt voor zijn stuk een pacht van 5 ponden parisis. Voor het afgesplitste stuk cijnsgrond

De te betalen cijnsrente werden stipt genoteerd in de renteboeken en hieruit komen we dan ook te weten dat vader Joannes Dobbelaere rond 1573 moet zijn overleden. Zijn weduwe –enkel haar voornaam Catharina wordt vermeld- en zijn kinderen Joannes, Daniel, Catharina, Martina en Cornelia betalen vanaf dan de erfelijke cijnsrente verder. Het eerste jaar na het overlijden diende er ook nog een extra jaar rente betaald te worden aan de heer, de zogenaamde doodkoop.[8]

In 1582 ontstaat er een geschil met Petrus Bultijnc die optreedt als voogd van de wezen van een zekere Judocus Dobbelaere uit Drongen. Er was blijkbaar een bod gedaan op de hofstede en niemand had een hogere prijs geboden ('alzo de voornomde keersse ghebrandt ende vutghegaen zonder dat nyemant meer verhoocht te werden'). Deze verkoop is nadien toch niet doorgegaan. [9] En in 1632 wordt een Rogerius De Brauwere eigenaar genoemd van het stuk cijnsgrond, men spreekt nu wel van een onbehuisde hofstede. Stukken cijnsland konden dus door erving worden overgedragen of verkocht worden, maar steeds diende er de cijnsrente betaald te worden aan de heer van Nevele die de feitelijke eigenaar bleef. Kon de erfelijke en eeuwigdurende cijnsbelasting niet meer betaald worden, dan keerde het stuk land ook effectief terug naar diezelfde heer.

Vader Joannes Dobbelaere wordt 'weyenaere' en officier van het Land van Nevele genoemd in 1565.[10] De officier was de ambtenaar die de baljuw bijstond tijdens diens afwezigheid. Een 'weyenaere' is een soort boswachter, die onder andere de honden van de kasteelheer regelmatig uitliet. Hij ontvangt 'voor zijnen dienst ende arbeyt' maandelijks een halster koren 'commende van mijns voorseyde heere muelene'. Op Joannes werd blijkbaar ook beroep gedaan voor het leveren en planten van 'plantsoen' in de warande van het kasteel.[11] En ook voor andere werken voor de heer werd hij ingeschakeld zoals het vellen van bomen en het opvullen van de middelste wal van het kasteel. [12] Hij ontving hiervoor een dagloon.

Vanaf 1558 werd Joannes ook vermeld als pachter van de warande van het kasteel, dit voor een periode van 6 jaar. In ruil diende hij jaarlijks 80 konijnenkoppels te leveren, dit kon omgezet worden in een geldbedrag (=32 ponden parisis). Wanneer de heer of vrouw van Nevele in het kasteel waren dienden er blijkbaar wel konijnen in natura geleverd te worden. [13]

---

van 200 roeden zal hij jaarlijks 4 ponden parisis 'penninck rente' (=cijnsrente) en twee 'capoenen' (=gecastreerde vetgemeste hanen) betalen, Nr 143, Rekeningen van de hoog-baljuw van Nevele 1566-67, f°11r.

[8] ABN Nr 83, Alfabetische index van de renteboeken genaamd 'Roozemont' - Nr 92, bouck van namen, f°27v - Nr 96, bouck van namen, f°11v, 'In hetzelfde boek (f°48v) wordt hij nog vermeld 'item es schuldich over 1569 en over 1568 en over tjaer 1567'. Het gebeurde dus dat men achterliep met de jaarlijkse betaling van cijnsrente - -Nr97, Naamlijsten 1576-92 - Nr 376 Rekeningen van achterstallen 1576, f°24v - Nr 378 Requesten en kwitanties van heerlijke renten 1590-91, f°29v

[9] ABN 955, Acte van decrete ten behouve van Pieter Bultijnc filius Gheerolfs

[10] ABN Nr 99, Handbouck van de smaldeelinghe ende scheedinghe van de rente 1565, f°18r

[11] ABN Nr 138, f°50, f°51v. Een halster graan=53,5 à 72 liter (afhankelijk van tarwe/rogge of haver/gerst). Men zet dit om in een geldbedrag : 27 schellingen parisis voor elke halster koren (1 pond parisis was ongeveer 1/12 van een pond grooten, in een pond telde men 20 schellingen).

[12] ABN Nr 142, Rekeninghe, f°46v: Joannes Dobbelaere werkt in 1562 gedurende 21 dagen voor de heer van Nevele bij het vellen van 4 eiken, 4 olmen en een kerselaar. Hij ontvangt hiervoor 9 schellingen parisis/dag. In de rekeningen van 1566-67 (Nr 143) maakt hij met zijn zoon '5100 clos hauts en spinsel dwelc ghenomen es van een eecke…' (f°50v) en hij heeft ook 45 dagen gewerkt om de 'bacborien(?)' te laden in de wal van het kasteel. (f°50r). In 1568 werkt hij samen met Egidius Van der Donckt in totaal 85,5 dagen voor het opvullen van de middelste wal van het kasteel van Ooidonk (Nr 144, f°79r).

[13] ABN Nr 138, f°39r: Als 'mijne voornomde heere ofte vrauwe Toodoncq quame' diende hij wel de konijnen in natura te leveren (='in spetien ter gheliefte van mijn voornomde heer ofte vrouwe').

Wanneer we even naar de financiële toestand van vader Joannes kijken komen we uit op zijn inkomsten als boswachter, sergeant en dienaar (samen ongeveer 32 ponden parisis jaarlijks), hij had daarnaast nog inkomsten uit werken die hij voor de heer opknapte (aan ongeveer 8 schellingen parisis per dag) en uit de opbrengsten van het land dat hij pachtte, evenals van de warande die werd gepacht. Als uitgaven diende hij de jaarlijkse cijnsrente (4 ponden parisis en 2 capoenen), de jaarlijkse pacht voor het stuk land (5 ponden parisis) en de pacht voor de warande (32 ponden parisis te betalen. Dit alles illustreert dat hij zich als inwoner van Sint-Maria-Leerne die zijn diensten aan kon bieden aan de heer van Nevele, wel een en ander kon veroorloven. Hij bleef evenwel een onderdaan van de heer van Nevele die in dit gebied de heerser was over zijn inwoners, en kende dus geen persoonlijke vrijheid. In tegenstelling tot Joannes Dobbelaere zullen vele anderen het met wat minder hebben moeten stellen.

Vanaf 1571 verschijnt zijn zoon Joannes meer ten tonele. Hij is zoals zijn vader eveneens boswachter en ontvangt hiervoor jaarlijks 2 ponden grooten 'conforme ende ghelijc Jan De Dobbelare zinen vadere in zinen levene danof ghehadt heeft'. En zoals zijn vader diende hij regelmatig als 'sergeant en dienaar' voor de ordehandhaving in te staan.[14] Als officier is hij ook aanwezig bij de allereerste verkoop van eikenbomen uit *Oodonc bosch.* Hij zal ook pachter worden van een stuk grond in de *Robosch.*

Ook zoon Daniel Dobbelaere woonde in de buurt van de hofstede van zijn vader.[15] Daniel had dit in 1571 als erfelijke cijnsgrond bekomen van de kerk van Sint-Jans-Leerne. Na Daniels overlijden zal de hofstede in verval geraken (1595, 'mits zijn overliden ende de vorleden troublen (=de oorlogs-omstandigheden)'. Vermoedelijk werden toen ook de cijnsrentes niet meer betaald door de erfgenamen van Daniel. [16] Daniel verschijnt ook nog in de archieven wanneer hij vergoed wordt voor allerlei karweien zoals 'int afdoen van de cappen den het schoonmaken van de aude stenen van de bottelrie die inghevallen was'. En in 1577 is er onenigheid ontstaan over het presteren van een 'heerlijke dag'. De heer van Nevele kon namelijk van zijn inwoners een dag arbeid vragen. Deze te presteren dag kon dan uitgevoerd worden door andere personen mits het betalen van een afkoopvergoeding. [17]

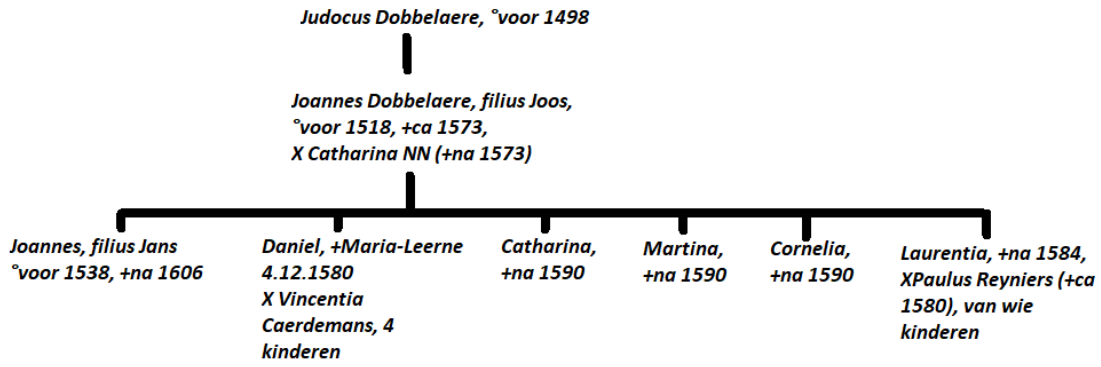
[14] ABN Nr 145, Rekeningen van het Land van Nevele 1571-72, f°77r: samen met 3 andere personen ontvangt hij elk 8 ponden parisis als 'sergeanten en dienaers van deser heerlichede'. Ook in latere rekeningen wordt hij vermeld als boswachter, sergeant en dienaar.

[15] ABN Nr 26, Quaerte van alle landen ende meerschen vogelrien ende andersins zo men gewone es te pachten in de Lande van Nevele, 1588, f°6v

[16] ABN Nr 624, f°91v Eerflicke cheinsrente, ook Nr 629, f°60v

[17] ABN Nr 146, Rekeningen van het Land van Nevele, 1571-72, f°40v. Daniel Dobbelaere wordt als 'heeschere' genoemd tegen de verweerders Joannes De Meester en Judocus Bultijnc (Nr 952, 955).

Uit alle informatie uit de archieven van het Land van Nevele, kunnen we over deze familie in Maria-Leerne toch nog volgend genealogisch schema maken:

Joannes Dobbelaere, filius Joos, wordt vanaf 1555 vermeld in Maria-Leerne. Hij wordt kort nadien 'weyenaere' en pachter van de heren van Nevele.Er is niet direct een verwantschap met andere Dobbelaeres die eerder in de archieven opduiken. En zijn kinderen vestigen zich er eveneens, huwen en krijgen kinderen. Een verdere afstamming in de 17e eeuw lijkt er wel niet te zijn. Dochter Laurentia (ook Laurine genoemd) zal bij het verder betalen van de cijns na het overlijden van vader Joannes, op een gegeven moment niet meer vermeld worden.

<u>*Petrus Dobbelaere, zoon van Joannes, en zijn zusters Catharina en Gerolfina*</u>

In de 16e eeuw wonen er nog Dobbelaeres in Sint-Maria-Leerne, voorlopig is nog geen verwantschap gevonden met de vorige familie. Zo koopt in 1558 een Joannes Dobbelaere, zoon van Petrus, een stuk land van 225 roeden, dat in het zuiden grensde aan de heirweg.[18]

Een paar jaar later verschijnt een zekere Gerolfina Dobbelaere in 1564 op het kasteel van Ooidonk en verklaart er dat zij samen met haar zuster Catharina, elk 75 roeden cijnsgrond bezitten. Zij worden beiden 'Jans kinderen' genoemd. De percelen land zijn gekocht geweest door Joannes Dobbelaere, zoon van Petrus. Vermoedelijk gaat het hier dus over het vorige stuk land dat verdeeld is geworden over de 3 kinderen van vader Joannes.[19] Beide zussen hebben blijkbaar samen met hun broer Petrus ook nog een stuk grond gekocht van Joannes Libaert. En Petrus Dobbelaere verwerft in 1568 nog een stuk zaailand van 888 roeden groot.[20] [21] Op al deze eigendommen diende dus weer een

[18] ABN Nr 138, Rekeninghe ende bewijs van Hendrick De Hove als hoogbaillie ende ontfanghere van de stede ende Lande van Nevele, f°8, 10 r: Joannes Dobbelaere koopt in 1558 een stuk land van 225 roeden in de parochie van Sint-Jans-Leerne voor de som van 90 ponden parisis. Het wordt belast met een cijnsrente van 3 schellingen parisis/jaar en was tevoren land gepacht door de erfgenamen van Dolijn de Lanoy. De betalingen van deze cijnsrente zijn terug te vinden tot 1578.

[19] ABN Nr 62, Rosemont, f°376r

[20] ABN Nr 99, Handbouck van de smaldeelinghe ende scheedinghe van de rente, f°8r: Petrus Dobbelaere, filius Jans, samen met 3 andere personen, verschijnt op het kasteel te Nevele in 1568 voor Joannes Vande Steene 'hebbende de administratie van de ontfangerie van de lande ende heerlichede van Nevele'. Blijkbaar worden de gronden gesplitst van Petrus De Weert fs Jans uit 'den ouden bouck'. Zo heeft Petrus Dobbelaere nu 888 roeden zaailand, de rente wordt betaald in natura.

[21] ABN Nr 378, requesten en kwitanties van heerlijke renten 1590-91: Petrus en zijn zusters Catharina en Gerolfina worden vermeld met te betalen cijnsrentes:

a. Catharina Dobbelaere, *filia Jans* heeft 3,5 gemeten land en meers, (f°27r)

cijnsrente betaald te worden. Gerolfina die ook met de familienaam sDobbelaere werd aangeduid, was gehuwd met Joannes Van de Steene, griffier van de heer van Nevele.

Petrus Dobbelaere, zoon van Joannes, pacht de *visscherie*.[22] De heer van Nevele was in feite eigenaar van alle gronden, bossen, molens, waters, … en in dit geval had hij dus de visvangst overgelaten aan Petrus die hiervoor een jaarlijkse pachtsom diende te betalen. Hij pachtte verder ook nog een stuk land van 1000 roeden in de Leiemeers en diverse stukken land van telkens 600 roeden (in de 'IIden, IIIden, IXden en VIIIsten ordinaire hau', ook 'boven den Langen Meersch'). Deze pachtovereenkomsten lopen na zijn overlijden nog een tijdje verder. Door oorlogsomstandigheden wordt er gedurende bepaalde jaren niet meer betaald. In totaal pachtte hij dus zowat 4000 roeden land en betaalde hiervoor een geschatte jaarlijkse som van rond de 150 ponden parisis.

Wellicht in verband met zijn functie als pachter van 'de visscherie' vinden we hem ook terug als schipper[23] : 'betaelt an Jan Van Parijs ende Pieter De Dobbelare voor de vracht van 41.500 coral steens te voeren met haren schoppe vuten corael hoven tot up de Leye'. Nadien werden de stenen van de pont te Sint-Maria-Leerne naar Deinze gevoerd waar ze gebruikt werden voor herstelwerken aan de cipierage. In 1571 ontvangt hij 30 schellingen parisis voor het voeren van 'calcke tichelen ende bert' van de pont tot aan het kasteel, in 1577 werkt hij zelfs mee aan het merken van hout 'vuten bosch van Oodonc'.

Petrus Dobbelaere koopt in 1579 nog een partij bos van 400 roeden en wordt in de archieven vermeld wanneer rondtrekkende soldaten tarwe en koren bij hem komen roven als oorlogsbuit. [24]

In de renteboeken werden de heerlijke rente of cijnsrenten genoteerd. De griffier noteerde alles en af en toe was er ook tijd om iets meer persoonlijks te noteren. '*in martius 1572 den Ven dach wesende den Ven donderdagh van de vastene. Desen dach en esser niemant ghecommen om te betalen ende hebbe smorghens vrough ghegaen naer ons vadere hem zegghen dat hij zoude willen gaen tot Spashiers om van de pasteur te vercrijghen een attestatie ende dat hij hem gereet maken zoude om naer Bruusel te gaene want ic verstaen hadde de groote crancheyt van de Greffier ghelijc tzelve wel bleect van zijnder grooter crabcheyt want eer ons vaeder gheweest hadde tot Pasteurs ende hem ghecleedde om naer bruusel te gaene zo overleet den greffier tussen den acht ende neghen huren voor de noene God wil zijn ziel ghenadigh wesen'.* [25]

Petrus Dobbelaere, zoon van Joannes, overlijdt net als zijn tweede echtgenote Maria Van Oost, en zijn zuster Catharina in 1581. Hij moet voor 1570 gehuwd zijn met deze Maria Van Oost. Zijn kinderen

b. Joannes Vande Steene, filius Jacobs met Gherolfina Dobbelaere, zijn huisvrouw, hebben ongeveer 10 gemeten land en meers (f°29v)

c. Petrus Dobbelaere, filius Jans en zijn huisvrouw Maria Van Oost, hebben een hofstede van 1700 roeden (f°32)

[22] ABN Nr 66, f°131r en 132r: Hij pacht ook in 1574 de 'visscherie van den buse te Lederne anden aert van der ponten'. (2 ponden 13 schellingen parisis)

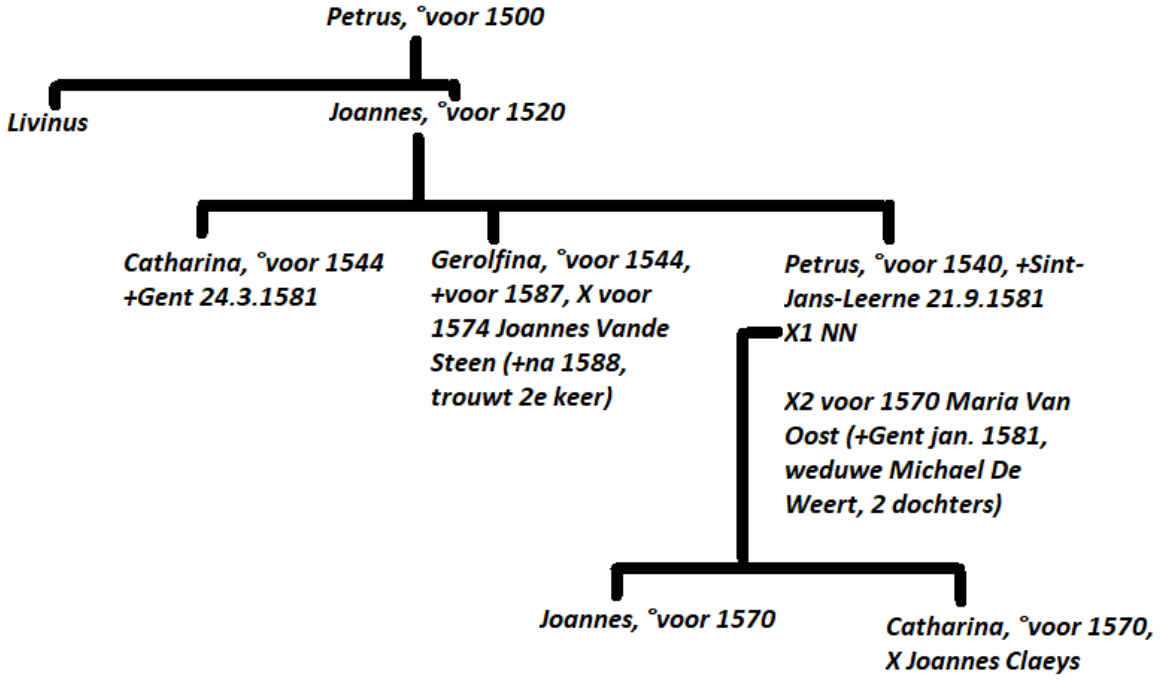
[23] ABN Nr 66, f°131r en 132r: Hij pacht ook in 1574 de 'visscherie van den buse te Lederne anden aert van der ponten'. (2 ponden 13 schellingen parisis)

[24] ABN Nr 959 (Attestati angaende den capitein Lanno in Marie Leerne) wordt er door soldaten tarwe en koren geroofd van 'wijlent Pieter De Dobbelaere'.

[25] ABN Nr 29, f°3v. Vermoedelijk is de 'ic' persoon hier Jacobus Vande Steen, de broer van Joannes (XGerolfina Dobbelaere). De griffier die komt te overlijden in 1572 moet de oude griffier geweest daar Joannes Vande Steene zelf nadien in de archieven van de Baronie Nevele regelmatig optreedt als griffier en klerk.

Joannes ('Hans') en Catharina Dobbelaere moeten dus geboren zijn voor 1570. Vermoedelijk overlijden de beide zusters van Petrus Dobbelaere, met name Catharina en Gerolfina, kinderloos zodat de kinderen van Petrus alle eigendommen erven.[26] De verschillende pachtovereenkomsten die hun vader Petrus had zijn vermoedelijk eerder niet verder gezet. Wat er nadien gebeurt met de verschillende cijnsgronden die geërfd werden door de kinderen van Petrus Dobbelaere, is nog onduidelijk.

Oom Joannes Vande Steene heeft het nog over zijn jonge neef in 1582 wanneer hij een 'briefkin' ontvangt geschreven door Joannes Lijbaert 'de jonge' en bezorgd door 'Hanskin De Dobbelare mijns huusvrauwe broeders zone'.

Joannes Dobbelaere, filius Petrus, bekomt een stuk cijnsgrond in Sint-Maria-Leerne. Zijn zoon Petrus pacht later de 'visscherie' en diverse gronden. Samen met zijn zusters worden er extra gronden gekocht. Zijn zuster Gerolfina huwt met de griffier/ontvanger van de heer van Nevele.

Philippus Dobbelaere en Maria Livina De Decker

Dit gezin woonde in Sint-Maria-Leerne en van hun kinderen zorgden Joannes (x Maria Magdalena Volckaert) en Livinus (X Joanna Catharina Van Wanseele) voor een verder 18de eeuws nageslacht. De ouders van Philippus Dobbelaere zijn Joannes Dobbelaere (X Maria Van de Steene) die huwden te Sint-Martens-Leerne in 1696 (geen huwelijksgetuigen). Naast Philippus werden er nog 3 zussen geboren. Moeder Maria Van de Steene overleed te Sint-Maria-Leerne in 1745. Ook deze Dobbelaeres komen uitvoerig terug in de Nevelse archieven. In tegenstelling tot de vorige families

[26] ABN Nr 957,961,971: er is een geschil ontstaan tussen de erfgenamen

waren we over hen al wat te weten gekomen uit de parochieregisters. Deze familie behoort tot geen enkele van de bekende stamboomtakken van De Dobbel-Beker.[27]

Bij het overlijden van Philippus Dobbelaere in 1766 wordt een staat van goed opgemaakt met zijn vrouw als 'houderigge' die de verdere zorg over de wezen op zich neemt. Er zijn dan 2 meerderjarige kinderen: Joanna (X Joannes Goossens, woont Zwijnaarde) en Joannes *bij competente aude hun selfs*, en Livinus en Anna (mogelijk is dit Maria Anna) zijn dan nog minderjarig. Als voogd langs vaders kant wordt Daniel De Meyere *cosijn causa uxoris* aangeduid.

Bij de *gronden van erfven wesende leen volgende den autsten hoor feodaal* wordt een partij meersland in de *Leymeersch in de Caeckaerthouck* te Sint-Maria-Leerne genoemd. Dit stuk is 395 roeden groot en wordt duidelijk als een leengrond benoemd. Het grenst in het noorden aan de Leie. Het leen werd in 1748 gekocht van *d'hoors Jan Slock.*
Verder waren er erfgronden tijdens het huwelijk van Philippus Dobbelaere verworven:
-een partij land van 1140 roeden *aende plaeten gracht* in Sint-Martens-Leerne
-een *behuyst hofstedeken* ook in Sint-Martens-Leerne van 230 roeden groot, grenzende in het noordoosten aan de *damstraete*, in het zuidoosten aan het *heeckhof*, in het zuidwesten aan Joannes Cocquyt
-een *behuyst hofstedeken* met een partij land in Sint-Maria-Leerne in *den maygemhouck* van 700 roeden groot, grenzende in het oosten aan de baron van Nevele, in het zuiden en in het westen aan de *straete* en in het noorden aan de heer Norbertus Van Leyschoot. Deze eigendom werd aangekocht in 1749 van de *hoors* Joannes De Volder.

Tenslotte waren er ook erfgronden die door de weduwe van Philippus Dobbelaere geërfd waren van haar ouders. Deze gronden bleven na het overlijden van haar echtgenoot 100% in haar bezit, de gronden tijdens het huwelijk verworven bleven 50% in haar bezit (de andere helft ging naar de 4 kinderen, zij had ook vruchtgebruik). Het leen kwam in het bezit van de oudste zoon Joannes.

In het archief van de Baronie Nevele[28] wordt vermeld dat Philippus Dobbelaere in 1749 verschijnt voor de baljuw en de mannen van leen van 'den hove ende casteele van Nevel'. Het leen maakte deel uit van een groter leen van 2870 roeden. De erfgenamen van Joannes Slock hadden het zelf eerder gekocht van jonkheer Emanuel De Mesmaecker. Philippus Dobbelaere doet zelf de eed van 'feaultheytschap' als bedienelijk man van het leen. De baljuw (Carolus Franciscus Jacobus Vander Weeden) werd vertegenwoordigd door zijn officier, een zekere de Raet. De namen van de aanwezige mannen van leen waren Gerardus Van Doornevelt, Ignatius Emanuel Beyaert, Petrus Jacobus Lambrecht. De aankoop was ook geregistreerd voor de vierschaar van burgemeester en schepenen 'van den Lande van Nevele.'

---

[27] De Dobbel-Beker is het familietijdschrift dat momenteel aan zijn 48ste jaargang bezig is en genealogische informatie en weetjes publiceert over families Dobbelaer(e), De Dobbeleer en andere naamsvarianten uit voornamelijk Vlaanderen en Zeeuws-Vlaanderen. Zie www.dobbel-beker.be

[28] ABN Nr 21, Leenverheffingen 1726-1755. En in de leendenombrementen 1756-1777 (archief Baronie Nevele Nr 22) wordt hetzelfde leen nog eens vermeld waarin Maria Livina De Decker als weduwe van Philippus Dobbelaere in 1772 , verklaarde 'als machtig bij procuratie over Joannes Baptiste De Dobbelaere … haeren meerderjaerigen sone…bij successie als hoir feodael' te verheffen 'eenen bodem van leene gehauden ende releverende van desen hove ende casteele van nevel'. De bedienelijke man die de 'gewoonelijcken eedt van feaultheytschap' doet is Franciscus Carolus Wallez. Er zijn terug mannen van leen aanwezig en de baljuw laat zich weer vertegenwoordigen door zijn officier. Aan het leen behoren een aantal bedragen uitgedrukt in 'pennijngen parasys', ook 'doodtcoop wandelcoop…'. **Leenverheffing**=hierbij werd erkend dat iemand een leen hield van een leenhof. Het bedrag of voorwerp (bv. handschoenen) dat men diende te betalen werd een verhef genoemd. (bron: Nota over het het heerlijk stelsel en het begrip heerlijkheid, J. Van Twembeke) In een leendenombrement wordt het leen omschreven met de perceelsgrenzen, oppervlakte,…

Philippus Dobbelaere koopt dus een leen vlak naast de Leie en wordt daardoor leenman van de heer van Nevele. Zijn oudste zoon wordt de volgende.

Joannes Dobbelaere, de zoon van Philippus, koopt in 1754 nog een tweede leen [29] 'genaemt den gansbroek de dreve van den here Baron van Nevele groot 62 roeden daarinne begrepen'. Ook deze Joannes Dobbelaere verschijnt voor het leenhof voor de leenverheffing. Op de Ferrariskaart is duidelijk de dreef naar het kasteel van Ooidonk aangeduid. Links van deze dreef moet de behuisde hofstede van Philippus Dobbelaere gelegen zijn. Het leen van zijn zoon Joannes moet hier in de buurt van gelegen zijn, het leen van Philippus verder naar de Leie toe. De ouders van Philippus Dobbelaere verhuisden van Sint-Martens-Leerne naar Sint-Maria-Leerne naar een hofstede 'in den mayghem houck'. Vermits deze plaatsnaam ook vermeld is bij de behuisde hofstede in de vermelde staten van goed, kan afgeleid worden dat dit de ouderlijke woonst was waar de ouders van Philippus leefden en stierven. Philippus moet dan blijkbaar nadien deze hofstede aangekocht hebben. Bij het overlijden van zijn ouders dient er terug voldaan te worden aan een heerlijk recht, het afstaan van het beste hoofd.[30] Bij het overlijden van Joannes op 24 mei 1736 wordt een 'swart ruynpeerdt' afgestaan aan de erfgenamen van de overleden heer van Huysse.[31] Wanneer Maria van de Steene overlijdt geeft men 'eenen rock'.

Philippus Dobbelaere zet een pachtovereenkomst (De Brielen) die zijn vader Joannes had verder. Hij woonde met zijn gezin op een behuisde hofstede 'in den Mayghemhouck' gelegen aan de dreef die het dorp van Sint-Maria-Leerne verbond met het kasteel van Ooidonk. Later zal hij naar Sint-Martens-Leerne verhuizen en er sterven. Hij was ook de bezitter van een leen, én van een stuk cijnsgrond gekocht in 1742.[32] Zijn zoon erft dit leen, en verwerft ook nog een tweede leen. De weduwe van Philippus zal zelf ook nog een stuk cijnsgrond kopen.

Philippus Dobbelaere levert nog een 'veirscken' ten dienste van het detachemant Franse soldaten dat in Nevele passeert en richting het kasteel van Ooidonk trekt. Op 11 juni 1744 wordt hij hiervoor een bedrag uitbetaald.[33] In 1733 wordt de dreef naar het kasteel van Ooidonk aangelegd, de Baron van Huysse betaalt hiervoor zelf een bedrag, ook de weduwe van Philippus Dobbelaere draagt een

---

[29] ABN Baronie Nevele nr 23, leendenombrementen 1778-1793, f°91

[30] Het **beste hoofd** was een heerlijk recht te betalen aan de heer van Nevele. De heer had recht op het beste stuk roerend goed (bv. meubelstuk, een paard,…) uit de erfenis van de personen die aan dit recht onderworpen waren. Soms waren dit alle inwoners van zijn heerlijkheid, soms enkel de cijnshouders. Heerlijke rechten hingen vast aan een heerlijkheid en stonden los van het houden van een leen (bron: Nota over het het heerlijk stelsel en het begrip heerlijkheid, J. Van Twembeke). Soms werd het beste hoofd geschat, en kochten de erfgenamen het terug in (bron: www.landvannevele). In de ontvangboeken van Nevele, staat telkens ook vermeld wie het beste hoofd dient te leveren uit een erfenis, en op wiens grond hij woonde.

[31] Vermoedelijk gaat het hier over Fernand Hypoliet d'Huysse, **grootbaljuw** van de Oudburg van Gent, die heel wat gronden bezat in het Land van Nevele, ondermeer in de Ooidonkdreef. Hij was gehuwd met Caroline Françoise de Lalaing en hun dochter Anna Caroline huwde in 1731 met Pieter Engelbert Maarten della Faille (+1736), heer van Nevele (informatie André Bollaert).

[32] ABN Nr 374, Handboek van de ontvangsten 1789 (f°1r): Hier wordt een stuk grond genoemd ('ten deele landts ende meersch ligghende in twee stucken ghenaemt De Brielen') van 1 gemet en 200 roeden, dat verpacht is sinds 1724 aan Joannes Dobbelaere, telkens voor een periode van 3 jaar. ABN Nr 205 rekeningen van de ontvanger van heerlijke renten 1742-1746, f°30V: Philippus Dobbelaere koopt in 1742 van Petrus Alexius De Lebulcke een partij land in Sint-Martens-Leerne, 1100 roeden groot, voor de som van 79 ponden 3 schellingen 7 groten. (zie ook Staten van goed, dit betreft dus een stuk cijnsgrond waarop heerlijke renten dienden betaald te worden)

[33] ABN Nr 124 Staten van lasten en onkosten 1740-1745

deel van de kosten. Blijkbaar wordt er ook een dijk aangelegd om de aangrenzende gronden te vrijwaren van overstroming. [34]

Marc Van Stappen, met medewerking van Michel Dobbelaere(*), 2020, www.stap-brug.be

(*) Michel Dobbelaere heeft jarenlang in tal van archieven gespeurd naar families Dobbelaere. Zo zijn ook de archieven van de Baronie Nevele door hem onder handen genomen waardoor een indrukwekkende bron gegevens over Nevele en zijn inwoners ter beschikking kwam. Deze bijdrage is een eerste bewerking van deze gegevens.

[34] ABN Nr 227 Rekening ontfanck van de heerlijke renten 1773: voor de aanleg van de dreef naar het kasteel van Ooidonk betaalt de Baron van Huysse zelf een bedrag van meer dan 10 ponden (inbegrepen 'den gemaeckten dijck in de maeghen hoek tot het bevrijden de landen van d'inondatie der waeteren'). Er is verder sprake van de 'dreve aen sijn pachthof bewoont bij de weduwe van Philippe Dobbelaere'.